

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 чылда
ТӨЛӨВЛӨТТИНГЕН

1967 ч.
АПРЕЛЬ
13
ЧЕТБЕРГ.
№ 87 (6724).

Өрттээ 2 көп.

Ам көдээ коммунистер, бүгү колхозчулар, совхозтар ажилдакчылары, агрономнар хөргүнүң урелиң баксыраар чорунга уду демисел дугайында партияның болгаш чазактын доктаалын ажил-иши чугаалайып турар. Төлөвлөткениң кемчелерин изин-биле чүүлдүгүнү мушаан, олар ажил-агың бүгүңүң тодаргай байдалдарында эң хөй экономикиги ажыты берип болгу дег практиктиң планнары тодарайып турарлар.

Чер — бүгү улустун байлаа, көдээ ажил-агың продуктуларын бүдүрениң кол үнер дөзү-дүр. Чайгаар болушкуннардан чери урелиңкиңден камгалаар, гектар бүрүзүн эң-не үрө-түннелдиги ажыккаар хүлээлгелиг бис.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Чөвүлелиниң чөвүлелиниң бирги сессиязы

СОВЕТ КИЖИНИҢ ЧААГАЙ ЧОРУУНГА

Улустуң хереглел барааннарын бүдүрениң көвүдөдир болгаш шынарын экижидер дугайында РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы депутат А. М. ШКОЛЬНИКОВТУҢ илеткели

Коммунист партияның болгаш оон дөңгүн Төп Комитетиниң улустуңа коммунизм тургузушкунуң улам ынайтты оруктары төлөвлөткениң СЭКП-ниң XXIII съездиниң шийтирилген амдыралда чедикшиңниң ботандырып турар деп илеткели чугаалаан.

Совет күрүениң 50 чылын экономиканың болгаш культураның хөгжүдөзүңгө чаа-чаа чедикшиңнер-биле уткуур деп СЭКП ТБ-ниң кыйгырыныа бистин туртувустун ажылчы чоннары изин-биле каттыжылларылаан.

Октябриниң социалист Улут революцияның кайгамчыктыг бежен чылыгы уткуур чорубушаан, Россия Федерацияның амдык чоннары алдарыг бийлеини төлөптүгүтүр. Совет Эвилелиниң экономиканың хөгжүдөзүңгө чогуур салымшыкны боттарының чогаалычы, тургузукчу күш-ажылы-биле киирер дөш күжүниңкиңерин салым турар.

Беш чылдың бирги чылынын сөөлүгүзү республика доолор болгаш ажыра куудерин чедип алган, бийлеилг чылда чаа-чаа чедикшиңнер-биле эгелзэн. Улустуң болгаш көдээ ажил-агың бүдүрүлгениң өсүлгени, национал оргулангы көвүдөшкени Россия Федерацияның амдык чоннарының материалдык чаагай байдалы болгаш культуруг дөңгөли улам ынайтты берген. Чонун ынайтты санмыра ошаптыр боттуг орудалар 1965 чылдыңга дөңгөргө 6 хуу өскөн.

Бистин партиявымың уланышыкының шыныын, СЭКП-ниң XXIII съездинде болгаш Төп Комитетиниң оон дараазындагы Пленумунарыга амдык кылдынган оон экономиктиг политикавымың амдыктыг, дөш-чөру чору тодаргай багыткатымын турар. Ам орула чаа дөңгөргө улустуң болгаш көдээ ажил-агың бүдүрүлгениң эртен чылын чедип алдынган түңдөлдери Октябрь мунурун чармыкына улам быжыглавышаан, а түңдөлдери улам көвүдөлдери болур. Оң дөңгөргө Төрөзүн туртувуска бийлежи белек болур.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң сессиязында бөгүн чугаалайып турар айтыр совет кижилерини амдырал-чуртталгазының материалдык дөңгөли улам ынайтты көдөрүңчө уландыр бистин партиявымың болгаш чаазаастык кемчелериниң нийти системаның эң чутугаа чүтү болур.

Сөөлү ийи чылда ботандырган кемчелер чоңуң ашка орудаларың дыка бедиктең. СЭКП ТБ-ниң март (1965 чыл) Пленумунуң соонда көдээ болгаш хоорай чоңуңуң амдыралының дөңгөли дыка шапкын чоккушалайып эгелзэн. Оң бүгү бооза улустуң хереглел барааннарыга чоңуң негелдизин бедиктең болгаш оларны бүдүрениң көвүдөлдериңге негелде аргалары дидеп тыварын негеп келген.

Улустуң барааннарыга, ынагың хемге, идиктерге, соодукчуларга, ме-белге, телевиозорларга болгаш ур-ажытталар өскө-даа барааннарга негелде сөөлү чылдарда дыка бедиктең негелдизин чогуур. Оларны бүдүрениң үлөтүрү көвүдөлдери, ынаала-даа оларны чамыктарына негелде ам-даа доолур хандыртпайып турар.

Улустуң хереглел барааннарың бүдүрү чорукту көвүдөлдериң бар курдаларың болгаш чер-чериниң аргаларың эң хөй-биле ажылаар дугайында тускай доктаалды партияны Төп Комитетин биле СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлели 1966 чылдың декабрь 30-дө хуулап алганын илеткели сагыныдыр. РСФСР-ниң улустуң ажил-агыңыңа ажылаарга киирери эргежок чутуга курдаларың хөй.

Ынаалажок улустуң хереглел барааннарың бүдүрү үндүрү чорукту көвүдөлдериң болгаш чоңуң амдырал хандырылганың экижидериниң бүгү чутугазын ам-даа чедир үнелер көрбөй турар чамык министрстволор, ведомстволар болгаш чер-чериниң совет органдары бар болуп турары хараданчыг-дыр. Чамык областтар-ның, крайларның болгаш автоном-лук республикаларның совет органдары бараанар фондурларың көл-дө төлөвлөткениң берилдизинге чүтү илеткели салып турар болгаш чер-чериниң курдаларың, аргаларың эки ажылап тургаш, чамык барааннарың чедикшең чоруун чок кылыр-ның эргежок чутуга кемчелерин албай турар.

Бо чылын улустуң хереглел барааннарың бүдүрениң 840 млн. рубльге негелдизин дугайында министрстволарың болгаш ведомстволарың самалдарың РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели хуулап алган. Чик үлөтүрүң бүдүрүлгениңге үлөтү негелдизин салдырып турар. Сөөлү чылдарда Федерацияны чик үлөтүрүң азы-бүрү бараанар бүдүрениң дыка көвүдөлдериң. Ынаала-даа сактып алычыларын өлүп турар хереглелдеринге, сөткел хөвүңгө болгаш материалдыг аргаларыңа

таарымкы дег бедик шынарың бараанар ам-даа бисте чедикпейн турар.

Салдынган сорулаларың чедикшиңкиң шийтирилээр болгаш ховар барааннарга чоңуң хереглелдерин эң чокку чылдарда-да доолур хандыраар төлөлдө, бүдүрүлгө күчүлериң эң-не бедик темпелер-биле негелдизин ужураут бис. Бо чылын Россия Федерациязының чик үлөтүрүң хөгжүдериңге 337 млн. рубльди берген, ынаала 1966 чылда оң сорулгага 312 млн. рубльди шийгөлдип алган болгай.

Ажылаарга чаа кирген бүдүрүлгениң төлөвлөл күчүлериң оожум шийгөлдип аң турарыңның уламзын чедир албайн турар-дыр бис. Чик үлөтүрүң ажылаарга сөөлү чылдарда кирген 19 улут бүдүрүлгелеринде чүгө 4 бүдүрүлгө долу төлөвлөл күчүлериң ажылап турар.

Бүдүрүлгениң амдыктыг болурун бедиктериниң чутуга курдаларың болгаш продукцияның ассортиментиңизин калбартыры болгаш шынарың бедиктери болуп деп илеткели чугаалаан. Бүдүрүлгелериниң туртувучуларың негелдизин чамыктыр бараанар бүдүрениң эде тургузарыңны эргежок чутугазын билди, бүдүрүлгениң технологиязы болгаш оңу организастарың саймыраайыжыдың, шынары дөш демисел турар ынайтты черлерге бүдүрүң продукция хереглелдериниң эки деп көргөн үнелерин ал турар.

Чаа барааннарың чогаалды тургузар талазы-биле бисте оң-оң конструктор бөрлөрүң, деп болгаш идиктер модельдериниң бажынарың, муч-муч модельдер, конструкторлар, чирчүктөр — ажылаар турарлар. Олар истериниң, зептерини, трико-тажыны, идиктериниң болгаш өскө-даа кылгыларын эки хевирлериниң самалдып турарлар. Ынаала-даа оларның дыка хөйүн масалыг бүдүрү күлөдү негелдизиниң турар-дыр. Чамык удурутчуларың эртен, боузуң үеини чурттал арттырган чүүлдере чачыкчымың, чаа чүүлдер дөш сундузду ажылаар хөвн чок чоруу-биле оң тайымчаларың турар. Бүдүрү үндүрү турар продукцияны шынары дөш хереглелдериниң мунуңа бүдүрүлгө коллективтериниң болгаш оларның удурутчуларың ханы-саалыгы бүгү кемчел-биле бедиктерин күрүениң, чоңуң эрге-ажыктыр негеп турар. Чер-чериниң эрге-чакыргаларың база продукцияны шынары дөш шыныг хайгаарал-

ды тургузар ужураут. Урей кылык-чыларга уду урүлүчү демисел хере-к, чүтө дөңгөргө ындыг чоруктар күрүнең болгаш чоңа каражаны чедирип турар болгай.

Көдээ ажил-агың продукцияны бүдүрери көвүдөп турары-биле хол-баштыр азы-чөм болгаш эът-сүт үлөтүрүңгө негелдизин бедик турары илеткелиңиз демделзэн.

Эртен чылда республиканың азы-чөм үлөтүрү планың 102 хуу күүсөдип, пландан ажыра барык 200 миллион рубльдиң продукцияны бүдүрүң үндүргөн. Чөм продуктуларың асортиментиниң илде калбарың, оларны шынары бедел болгаш чоңуң хереглелиң бүрүн хандырып турар апарган.

Ындыг болза-даа чамык областтарда, крайларда болгаш автономнук республикаларда азы-чөм үлөтүрүң бүдүрүлгелери эки өвөс ажылап турар.

Ассортиментиниң калбартырыңа бүдүрүлгө күчүлериң чедикшең чер-лерге бо айтырларың чүтө чаа түдүгүнү күсели-биле эгелзэн, харын база ажылап турар бүдүрүлгелериниң чарыктырың күсели-биле шийтирилээр хөй. РСФСР-ниң Курланы болгаш Азы-чөм үлөтүрүң министрстволу бо талазы-биле бүгү хөмчөгүн дузаламчымың областтарга, крайларга болгаш автономнук республикаларга көргүзөр ужураут.

Шынар болгаш ассортимент талазы-биле шыныг негелдизин консер-ва үлөтүрүңгө салдымың турар. Эртен чылда бүдүрүлгө планың иници-атива-биле күсөтүлгө чаа чоңуң улу-биле хереглел турарың чимистериң, экижидериниң болгаш нотага консер-валарың, нотага чочаң-тарааның чамык хевирлерин болгаш натура со-гарыңны азы-бүрү хевирлерин бүдүрү талазы-биле онаалда күсөтүлгө-мээн.

Ам эът болгаш сүт үлөтүрүңгө кол айтырык болза, бүдүрүп турар продукцияның ассортиментиниң калбартыры, шынарың бедиктери болуп турар. Чер-чериниң совет органдары эът-сүт бүдүрүлгелерини күчүлериң ажылап турарын хынал, чедикшиң турар эът болгаш сүт про-дукцияны ажылап кылырны көвүдөлдериң-биле эргежок чутуга кемчелерин алдыр ужураут. 1967 чылдың планында капитал салымшыкнарың 108 миллион рубль хөмчөлдө болгаш 100 ажыг эът-сүт бүдүрүлгө-

лерин ажылаарга киирери көрдүңгө. Оон алдыда хөй бүдүрүлгелерини ак-решалдырышыкының төптүтүзүн үнер дөңгөргө күсели-биле тузар болгаш чарык деп турар. Капитал салымшыкнарың нийти хөмчөлдө 225 миллион рубль болур, а эртен чылда хөй кырында күсөтүлгө 164 миллион рубль болган. Тудуң программазы аажок улут күжүниңкиңи үндүрениң негеп турар. РСФСР-ниң Эът болгаш сүт үлөтүрүң министрстволу, чер-чер Со-веттериниң күсөкчолары эът комби-наттарының, соодукчуларың, сүт болгаш быттак кызыр-заводтарың тузуун хун бүрүнүн контролонга алдыр ужураут.

Болуң доктаалыңа партияны Төп Комитетин болгаш СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлели үлөтүрүңгө бүгү азыралың бүдүрүлгелериниң культура-амдыралың барааннарың болгаш ажил-агың хереглелдерин бүдүрүп үндүрениң калбартырың негеп турар.

РСФСР-ниң девишкериңде оң барааннарың бүдүрениңге эвилел болгаш республика министрстволарыңга база төп албан черлеринге чакыр-кан 4 муң ажыг бүдүрүлгелер ажылап турар. Эртен чылда алар 6,5 миллиард ажыг рубльдин барааннарың бүдүрүп үндүрүп, 1965 чылды-биле деңгөргө бүдүрүшкүңү 731 миллион рубльге азы 13 хуу көвүдөлдөң. Улустуң хереглел барааннарың бүдүрениң хөгжүдериңге үлөтүрүң инициативаны илдергелдип турар эвилел болгаш эвилел-республи-ка чакырганың хөй бүдүрүлгелери республикада бар.

Улустуң хереглел барааннарың бүдүрениң хөгжүдериңге улут роль чер-чер Советтериниң күсөкчоларыңга база хараарып турар. Оон алды-да олар чакырганында турар чүтү үлөтүрүңгө ажылы дөш харымсал-ганы шуут хулаар болгаш контролуу ботандырып, боттарының девишкериңде турар эвилел болгаш эвилел-республика чакырганың бүдүрүлгелеринге барааннарың бүдүрениң хөгжүдериңге дузаламчыны көргүзүп, аргаларың дидеп тывар ужураут. Бу хөмчөгүн талазы-биле Тула областын удурутчуларының инициативаның инициатива-биле алыр чөмчөтү. Олар администрацияны, бүдүрүлгө хөмчөгүн хөмчөгүнүңа улустуң хереглел барааннарың бүдүрү талазы-биле 11 бүдүрүлгелерин тур-гускаң. Чамык черлерде ындыг инициативаны илдергелдизиниң турары

хараданчыг-дыр. Хөй бүдүрүлгелер улустуң хереглел барааннарың бүдүрүлгелериниң бүгү чутугазын ам-даа чедир үнелер көрбөй, оларны нийти чергениң хөдө кылдыр санап турар, а министрстволар оңу шыда-жыр эзу-биле көрүп турар.

Чамык эвилел министрстволары чакытын айтышкынарың үрөп, чоңа салдылаар барааннарың бүдүрүп үндүрениң хереглелдерин-биле дугаржушкун чокка чүгө кызырып турар өвөс, харын бүдүрениң шуут соодайып турар дугайың А. М. Школьников оңу илай чугаалаан.

Бүдүрүлгени көвүдөлдериң-биле калы бүдүрүп үндүрү продукцияның асортиментиниң болгаш шынарыңга улут кичөөнгейи көрдүңгө хө-рөк. Кылыгың асортиментиниң ам-даа четпес чарыктың база калбар-тыр турар, амдырал приборларың болгаш машиналарың чаа, эң кам-налгалыг конструкцияларың бол-гаш бүдүрүлгө оожум негелдизин турар.

Культура-амдыралың болгаш ажил-агыңың элөөн хөй чутуга барааннарың бүдүрениң чүтү үлөтүрүңгө мөңгөзөн.

Эртен чылда чүтү үлөтүрүң бүдүрүлгелериң продукцияны бүдүрүп үндүрүп 1965 чылдың-биле деңгөргө 8,8 хуу көвүдөлдөң, пландан ажыра барык 90 миллион рубльдиң барааннарың бүдүрүп үндүрүң.

Ындыг болза-даа чүтү үлөтүрүң бүдүрүлгелеринде ында хөй ай-тырлар ам-даа шийтирилгениң, чамыктын мунуңа түс бер-дүүн чиг эдилең болгаш үлөтүрүң бүдүрүлгелерин бүдүрүлгениң ар-тыкчыларың күсели-биле бүдүрү продукцияның ассортиментиниң калбартырың темпелериң дыка оожум болуп турар.

Болуңда төптүк фондурларын күсели-биле чүтү үлөтүрүңгө кылыгың асортиментиниң калбар-тыр дөш чер-чер Советтериниң хөй күсөкчоларының шың өвөс ула-лымыкың чамык областтарга ажил-агың хереглелдериниң болуң барааннарың бүдүрүп үндүрениң кызырыңа чедирген болгаш сактыг организастары оң барааннарың республиканың өскө районнарың свөртүп киирер ужура таварышкан.

Сөөлү чылдарың дугаруңда уран-чурла тымыкын хөгжүдериңгө кичөөнгейи копкатаң, оон түн-вेलдиз оларның чамык хевирлери

хөдөк кырында чок болу берген. Чер-чериниң совет органдарыңа уду-рутчулары оң хөдөк кийриң, хөй уран-чурла тымыктың мунуңа-дагы алдарың катеп тургузар хө-рөк. РСФСР-ниң Курланы болгаш чүтү үлөтүрүң министрстволу чер-чер органдарыңа бүгү хөмчөгүн дузаламчыны көргүзөр ужураут.

Бүдүрүп үндүрү продукцияны шынарың бедиктери чүтү үлөтүрүңгө эң чутуга сорулганы болуп турар. Чүтү үлөтүрүң улустуң хереглел барааннарың бүдүрениң көвүдөлдөр талазы-биле партияны болгаш чамыктын ап турар кемчелериниң системаныңга улут рольду ойнар ужураут.

Чоңуң амдырал хандырылганы шынарың-даа база чедирип турар ачы-дузаның хөмчөлдизин талазы-биле чоңуң негелдизинге ыракта-ла дүшпөй турар. Ажылы бедик кылдыр организастарыңның үеинде ол алдыр амдырал хандырылганың талазы-биле үтүрөк ажылардын са-гыш салдырыңдан ажыкты чоннары элөөн хостаарың чүгө хандыраар өвөс, харын база күрүнең хөй ор-ганы берип шыдаар ужураут.

Ынагың көдө чоңуң хандырыл-ганы экижидеринге хөй чүдүлери кылыр негелдизин турар. Көдө чер-де азы-даа чедирениң хөмчөлдө бир чурткыча ошаптыр алыр, хоорайныкың 3,7 натап өвөш болуп турар. Бедизге амдырал ханды-рылганың четкиниң калбартыр талазы-биле дашагытты кемчелерин ал-гың оң чорук чер-чериниң органдарыңда негеп турар.

Эртен чылда республиканың хөй бүдүрүлгелери планнашкының бол-гаш экономика талазы-биле илде берилкиңниң чаа системаның ший-чөөн. Бүгү инициал бүдүрүлгениң амдыктын бедик талазы-биле партияны колга алган уламыкыңны баштайгы эки түңдөлдериң улут хө-рөгелериниң продукцияны ажылап кылып турар азыралда база берип турар.

(Төңчүзү 2-ги арында).

Кызыл тукту тывыспышаан...

Бүгү улустуң улуг чырык байырдалы болур Октябрьниң 50 чылын демделээр үези чоккушалап олурар. Анаа белекел чер бүрүзүңдө калбарган. Танды районун ажил-ишчилери байырдалга белекелди база шапкынчыктаннар.

Совет эрге-чакырганың 50 чылыга чедикшиңниң ужура-жыр дээш, районнуң ишчилериниң эртен бирги кварталда эки ажылааның партия райкомунун бюрозун болгаш рай-куском демделзэн. Чылын бирги кварталының түңдизин ёзуугар алырга, район эът планың 479,9, сүттүүн 162,2 хуу күсөткөн. «Межегей», «Элегес» совхозтар, «Революцияны чалбыжы» колхоз мал ажылының продуктуларын күрүнеге садар талазы-биле эки ажылааның бюро демделзэн.

Социалист чарыктын бирги черин совхозтардан «Меже-гей» элзээн. Партия райкомунун болгаш райкускомун ишчилер Кызыл туугун ол ажил-агыга тывышкан. Оон-биле кады районун күш-ажылачы алдарының туугун ол совхозка тураскаадың көдүргөн.

Организаствыг эрттирер дээш

Обиделиг чылдын чаксы тову азыралың бедик агротехниктиг төлө-вөлгө, кыска туусаада чорлар дээш «Улут-Тем» районун «Улут-Хая» сов-хозун директория, паркому бол-гаш ажилың комитетини организаствыг ажылың хуу тургаларыңга калбар-тып, тармыга кампаниязында оңа шылгарган механизаторга, чөлөчү-га тыпсыр шилчир вымпеллерин

доктааткан болгаш ээлчег нормалын эки шынарлыг ажыг күсөткениң дөш тыпсыр материалдыг соугуруга кем-челерин ажылап кылган. Таргалы-га аңдазының МТЗ—50 деп трактор-ну ол эвөөн бүдүрүлгөүчүлүгү ажылап келген. Ары-Бажында баткан элбек сүтүң тараа шөлдериң суггарыңга эвөөн чөп ажылап турар.

Советтүг Көк-Чыраа салбырыңдыг хөөчү таражымың, коммунист Д.

Ууракайга ууруткан беш кижини сөстөткөн, механизастатыңга суггары-га эвөөнү бо хунге чедир 130 ажыг га шөлдү суггарган. Суггары-га аңдазының МТЗ—50 деп трактор-ну ол эвөөн бүдүрүлгөүчүлүгү ажылап келген. Ары-Бажында баткан элбек сүтүң тараа шөлдериң суггарыңга эвөөн чөп ажылап турар.

О. ТАВАА.

РАЙКОМ ПЛЕНУМУ

Апрель 12-де СЭКП Бин-Тем рай-комунун VI пленуму болуп эртен. Аңа «Октябрьниң Социалистг улут революциязының 50 чылыга хол-баштыр алынган социалистг хүл-дөлдөлдериң күсөлдөлдизин дуга-йында» илеткеди партия райкомунун бирги секретары эш М. С. Хар-ченко кылган.

Районун ажил-ишчилери өбилей-дик чылда боттарыңа бедиктен хү-дөлдөлдериң алган. Ынагың пландан ажы күрүнеге 286 тонна сүттү, 45 тонна эътти болгаш 8 тонна дүктү садарың бин-хөмчөлөр хүлзөңгөн. Ал-дыңган хүдөлдөлдериң чедикшиңки боттанып турарың эртен квар-талың түңдөлдери көргүскөн. Бу-рүнеге эът, сүт садарыңны квартал планы ажыг күсөткениң. Бүдүрү-

ге черлериниң көргүзүлгелери база-ла эки болган. Бо бүгүнүң демделдизин-шаан, эртен чылын көдээ ажил-агың талазы-биле эки көргүзүлгө-лөргө болгаш дөш районга СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Кызыл туугун тымысканы районун амдык чоннарың күш-ажылачы чаа-чаа чедикшиңнерге сорук киирген деп илеткели чугаалаан.

Ындыг болза-даа районнуң ажил-агыңыңа чамык четистериниң бар-ын илеткели болгаш пленумга са-вал бергенер демделзэн. Сүт сал-дызыңдыг хөмчөлдө «Век» совхозта болгаш «Кызыл тараачын» колхозта кудулап турар.

Пленум чугаалашкан айтырымың талазы-биле доктаалды хулаап алган.

Ивижилерниң ажил-ижи

Улут Октябрьниң бежен чы-лынга төлөптүг ужуражыр дээш «Май 1-зи» колхозтуң ивижилери социалистг хү-лөлдөлдизин албышаан, «Совет Тыва» колхозтуң ивижилерин чарышка кыйгырган. Май 1-ден эгелзеш июнь эгелзеш чедир бүгү ивиңдер төрүүр. Иви-нин чаш төлүн менди алыр дээш кадарчылар олче шы-гымы кичөөнгейи салыпкан.

Иви фермалары эртен чы-лын чүс ивиге онааштыр тозан аңайың, кадарчы Күзөңөк чүс иви ивиден 102, Мыаалай чүс-сезен ивиден сезен аңайың, Суубан төрзөн 74 ивиниң 73 огулун менди алган. Беш чыл-дын ийиги чылдында ивиниң

чаш төлүн чидириг чокка алыр дээш иви ажаакчыларының мунуңда улуг сорулга сал-дыңган. Үзүдө 2.700 ивиң иви ферма бар. Бо чылын иви-нин баш саны өзүлдөлдө бо-лур. Чаш төлдү хорамча чокка алыр дээш кадарчы бүрүзү күжүниңкиңниң ажылап тур-ар.

А. ЧУРГА.

иви кадарчызы.

ларын болгаш аргалары эртем ажилдакчылары бол-гаш аспирантылар ажылап кылып турар.

ЧУРУКТА: радио-изотоп лабораториязында. Микро-биологияны аспиранты Т. И. КУЗЬКИНА микро-организмниң атралияның чарыкшыкыңны тускай сөптүкчүлүгү дузаламчы-биле хайгаарып тур.

В. ХУХЛАВТИН фотоу. СЭТА-ның фотошкыкы.

Доозар чоокшулаан

«Найрал» совхозтуң Айырымас хөвүдүңдө чыккы ажилда калбар-тып турар. Хөвүдүңдө механизатор Балчыма Боячу-нун удурткан алды өргө-дөм 3040 гектар черчиң шыкың базыра шийттир-гиз доозар чоокшулаан.

Хөвүдө ажилдап турар механизаторларның орту-зунда калбарган соци-алистг

ЮБИЛЕЙЛИГ ЧЫЛДА БЕДИК ДУЖУТ

Бүгү түртүгүндө бир дөмөй, Тыванын дөлөгөрүндө юбилейлик чак дүжүп келген. Чөөн-Хемчик, Барыш-Хемчик болгон Бай-Тайга, Улут-Хем районнарынын тараагылары шак базырышкыныче, ховулары суггарыныче киришкен, механизаторларга хову турлагарын белеткеп турар. Каз-Хемник, Тандынник, Биш-Хемник шөлдеринде хар ардып өгөлөн. Час таарымча чок, озадал дүшкөн бо хуннерде көдөрүн айма-шчылеринин, партия болгон көдө айма-агый оргнарынын өн чугула сорулааларынын бирөөнү — чакы хову ажилдарына белеткеди доозары болгон ону организастиг чорулары болур.

Адынан хүдээгелерни күсөдери, тарааны болгон көдө ажил-агыйнын өске-даа продуктуларын бүдүрүн база күрүнөне сазарын көүдөлдери дөш массалаг социалисттиг чарыштын республиканын колхозчуларынын болгон совхозтар ажилдачыларынын дөлөгөргөй-биле калбартыкын дөлөгөргөй өөрүтүч. «УТКА 25 чылды» совхоз четчири санымг механизатор калбар-биле хандыргынын дээрин хиналда көргүскөн. Ичирбелги машина бүрүзү мынд ийн элечер-биле ажилдап болур. Каз-Хем районун «Тинделге» колхозу сарттуг үреинер-биле, минералагг чөмшчидилегер-биле, химикаттар-биле бүрүн хандыргынып алган. Мынд чакы хову ажилдарынын ажилчы панын ажилдап кылап болзаан, чакы ажилдагы турар колхозчуларын кыла турар амыдырал хандыргылаанын талазы-биле хөмчөгелерни ажилдап кыла. «Көк-Тей», «Өвө» совхозтар, «Х Улут хурал», Барыш-Хемчикте «Большевик» колхозтар, күрүнени көдө айма-агый дуржулга станцияны болгон республиканын өске-даа хөй ажил-агыйлары тарылтага беленер.

Техника септелген өркен чылдан дээр болгон. Республикада нити-биле алдыга, апрель 1-ге четтерин 1500 ажыг трактор септеттинген, ол панын онзагалдан дыка ажил турар-дыр. Танды районда «Революциянын чалбыжы», Барыш-Хемчикте «Большевик» колхозтарынын, «Россия», «Чира-Бажы», «Сут-Хел» болгон «УТКА 25 чылды» совхозтарынын механизаторларынын техника белеткеленин талазы-биле өк ажилдаанын дөлөгөргө херек. Оларда бүгү техниканы чогуур айдуе сөптөш, белен кылдыр чыскап тургускан, олар хову шөлдерин «штурманарыга» белен.

«Тинделге» совхозтун дуржулга-гадыг тракторин Салчак Өвөн-оол септекти бүрүзүнү ажилдап кыламышкы норманын ажыг күсөдери дөш чарыштын өгөлөкчүн болгон болгон берген сөүгөне шыңчынын херек кырынга көргүскөн. Шимче-дикчилер септелгенге Очур-оол Ондар база өн дулак чок ажилдаан. Чөөн-Хемчикте «Октябрьдын 30 чылды» колхозтун тракторин Куулар Шадыр, «Межегей» совхозта шитер Астафьев биле Ланунов олар техника септелгенге өк ажилдаанар, олар чүгө боттарында быгылаан техниканын белеткөөн өвөс. Харын тракторлар септелген талазы-биле шитерлерге база дуалаанар.

Хөй колхозтарда, совхозтарда чакы тарылга ажилдары өгөлөн. «Найрал» совхоз шак базырышкыныче болгон тарылга мурунун суггарыламыче киришкен. Мынд 4 муң ажыг гектар чөдө шак базырышкыныч кылаан. Суггарылаа 60 гектар ажилдап турар. Чөөн-Хемчик районда чакы хову ажилдарына СЭКП ХХН сөөданын аттыг совхозтун механизаторлары Бүжүгөт Даш-оол биле Виктор Буулар бир дугары суггатыг чөдөрүн шын ажаагынын ачымы-биле гектар бүрүзүлөн 15 пентнер ажыг тарааны алганар. Ол-да районун «Октябрь 30 чылды» колхозтун тракторин Монгуш Маадыр-оол 8 хун иштине 720 гектар чөдөрүн шыгы баарыга, дүжүткө немеденин ол мыан бөор.

Колхозтарынын болгон совхозтарынын хөй-хөй партия организацалары мурунчак өртенни болгон шыдагынын практикалык берип турары чаа, дөмшөгөлгү чүдөлөрүн негээрлеринче онза кичөөгөйни салып турар. «Көк-Тей», «Межегей», «Тинделге» совхозтарда, «Кызыл таралчык» болгон «Революциянын чалбыжы» колхозтарда агретатарыны бөлүк ажилдаар артынан ажилдап, ширекти алдыра октаван алдырылган болгон тарылганын дилдиктерлер чорудар системанын ажилдап турар, ол база хөрүнүнү

С. ТОКА,
СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары.

хаттан үрелеринден камгалар. Бо талазы-биле «Көк-Тей» совхозтун механизаторларынын дуржулгазы соду болуп турар.

Олар 1966 чылда 1300 гектарга дилдиктер аайы-биле күску алдырылган болгон 3800 гектарга ширекти алдыра октаван арга-биле чайгы алдырылган чоруткан. Юбилейлик чылда дилдик аайы-биле чайгы алдырылган 2000 гектар, күску агыс алдырылган 300 гектарга чорударлар. Совхоз база хөрүнүн үрелеринде удур пресстиг селжалар-биле 1700 гектар тарааны болгон үдүрелер селжалар-биле 300 гектарын тарынын планнап турар. Чакы тарылганы чорударына совхозта мержежалгг механизаторларын шилөөн, тракторларын болгон кожук машиналарын техника талазы-биле комплекслиг ажаарына эдикчи-мастерлерин тургускан. Мында чарыш болза чүгө элечерге белен ажилдап кыламышкын дөш өвөс, харын техника ажаадалыга чарыгалдарын өзөждери, пентнер тараа бүрүзүнү бөг-үвезин чингедери, кывар-чаар материалдарын чөп ажилдары дөш база чоруп турар. Тарылга соонда тракторларга улуг септелге болзаан, олар шүтүлдө чайгы алдырылгане база кур чер алдырылгане киришкен тургун дөш механизаторлар демисежин турар.

Улут Октябрьнын 50 чыл онза алдыр кылдыр бо чылын чакы тарылганы чүгө кондициялыг үреинер-биле чорудар деп, республиканын көдө айма-шчылерин алган социалисттиг хүдээгелерин практикагг сорулгага бөлү берген. Биш-Хем районга хынап көргө, барык бүгү үреинер белен үвези алган. Үреинерни белен кондицияга чедир дугайында Танды, Каз-Хем райондарга онза кичөөгөйни салып турар, оларда тараа культураларынын 80 хуузу чажарына шаг-ла белен болгон.

Өн-биле кады Кызылга, Самагалдыга, Чаданга болгон Кызыл-Мажалыкка механизаторларын болгон хову ажилдачыларынын зоналар аайы-биле болузаан чөүдө ховуларынга тарылга беленинин ортума чургайларынын артында юбилейлик чакы белетке талазы-биле улуг четтерген база бар болганын нымыгын дөлөгөргө тургулаан. Ол четтеринер доп-доран уузкаван болза, олар тарылгага моондактарын таварыштырып болур.

Чамдык колхозтар болгон совхозтар үреинер-биле хандыргына-даа болза, үреин фонддарын чогуур чажар шынарына чедир арылган ай шылдаанар. Харын-даа хөй ажил-агыйлар үреин содуур ажилды ам-даа доослаан. Бүгү үреинеринде 20 хуузу ам-даа чогуур шынарына чедир арылганынмаан болуп турары партия райкомнарын, районнарын көдө айма-агый эргелелерин, республиканын Көдө айма-агый министрствозун дүвүр-төпөс арга чок. Солуза чогуур 3560 тонна үреинин чүгө 1206 тонназын ажил-агыйлар бо хунге чедир соддан. Илзегин бо ажил «Барыш» (директору эш Макальский), «Төзө» (директору эш Турген-оол) совхозтарда, Чөөн-Хемчик районун «Октябрь» аттыг, Каз-Хем районун «Дарга» 30 чылды» колхозтарында (даргалары эштер Монгуш, Дикуннов) көнүгүч четпес тургустунган.

Улут-Хем районун ажил-агыйлары үреин арылашкынын саадалык кеңенинин ам үреинини 64 хуузу чажар шынарына четпес. «Улут-Хем» совхозтун (директору эш Куркутов) үреинини 70 ажыг хуузу ам-даа богулаан арылганынмаан. Устунда аттары кирген удуртук аштер үреини кылдыр бөдөр, дүжүткө илзег болур» деп чүвени канчак болайын туралар? А ону билер тургаш, үреини чажар шынарына чедир арылаар хөмчөгелерни албай турар болза, бедик дүжүтү өстүренинге үреини кол чүдү болур деп чүвени чедир үвезел көрөйи турар ол өвөс чүгө бе?

Шөлдөргө органисттик чөмшчидилегер сөөртүлгөн база четпес тургустунган. Бо чылдын дүдүгүнө шөлдөргө 100 муң тонна четпес чөмшчидилегер сөөртүлгөн, ол дээрге бир да чөргө чүгө 3 пентнер онза ажил-агыйлар (директору эш Балабанов), «Суклак» (директору

эш Моренов) совхозтар, «Коммунисттерини хереди» (директору эш Блаженни), Ленин аттыг (директору эш Долгов) колхозтар бо чылды шөлдөргө чангыс-даа тонна иренин өдө сөөрт-пентнер, дүжүтү бедиринге органисттик чөмшчидилегерин жүр-дугазын бо удуртукчулар чедир үвезелерин турары илден-дир.

Удуртукчулары болгон партия организацалары механизатор кадрларын чугулаан көрүп, оларнын ажилдарына болгон дыштанымлазына таарымчалыг байдаларын тургузуп, оларнын күш-ажылынын төлөвирин экижидер дөш доктаамал сазым салып, мурунчактарга моральдык болгон материалдыг детимчелерин чедир турар ажил-агыйлар хову ажилдарына дээр түнөөдери чедир ам турарын хөй чижеткер көргүзүп турар. Танды, Каз-Хем, Биш-Хем болгон Тожу районнарын көдө айма-агый ажилдачыларынын онза аайы-биле хуралында Тыва АССР-нин Дээди Советинин депутаты Тыва АССР-нин Дээди Советини Президиумунуң кезигунү, Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң агроному О. П. Чүева колхозтун партия организацалык болгон баштаар чөри механизаторлар бүдүрүкчүлүг ажилдаанын дөш болдунар-ла чүдөлөрүн кылдып турар деп чугулаан. Ол колхозтун бүгү хову турлагары болгон кымыл бүдүрүкчүлүг септеттинген, спорт, хөгжүм хөмчөгелери, өнзаар чүдөлөр саттынан. Тарылгада ажилдап турар механизаторларга күш-ажыл төлөвирин бедиткен, мурунчактарга акша шаңдалыг тыпсып турар.

Каз-Хем районун «Тинделге» колхозтунга механизатор кадрлар дугайында өркен чылдын чоруткан хөмчөгелер аки түнөөдери берген. Республикага чижекке алган бир тракторга олаштыр ажилдап кыламышкын 276 та болуп турда, бо ажил-агыйга 513 та болгон. А трактористер Санаров, Мусихин, Куларын өлар чижеткер алдырылганга илзегерге 1163 — 1200 га, Алексин — 1853 та чедирген. Олар ам он-даа бедик көргүзүлгөн чедир алдырылганга бүдүрелдиг болгон бо юбилейлик чылда бедиткен социалисттиг хүдээгелерин алганар.

Ыччалажок чамдык ажил-агыйларда механизатор кадрларын байдалы ам-даа дүвүрүзүлгөн болуп арттыман. «Тинделге» совхозта (директору эш Сапелкин), тракторист бир долу элечегин ажилдарынага беизин 123. «Межегей» совхозта (директору эш Юржевич) — 51, «Энегес» совхозта — 40 механизатор негетинини турар. Моон алдыга, Танды районда механизатор кадрларын белеткөөр ажилга дүвүрүзүн чедир турары (СЭКП райкомунуң секретары эш Сухачев, бүдүрүлгө эргелелерини начальниги эш Токварев) тодаргай болгон тарылганы «канчак-чөөн» эрттиргенинге илзег турар илзег-дир. Ала-чайгаарлаашкын өк чөдөр чедир бед чүвени тандырылган болдууржурат.

Тарылгага, чөр алдырылганга болгон өске-даа көдө ажил-агый ажилдарына техниканын ийн элечегин ажилын хандыраар дөш тодаргай хөмчөгелерин оозл чок, дарымы алдыры чугула.

Чакы тарылгага чедиркинер болгон он түнөөдери чүгө техникадан, үреинден, күш-ажылды организацаларынан хамаржыр өвөс, харын он-биле кады механизаторларын амыдырал байдаларын, чижө, аш-чөккөн, чуртталганы канчар тургустунгандан болгон масса-политтиктиг ажилды организацаларындан база хамаржыр дээрин ам кымыл-даа, харын колхозтун, азы совхозтун хокугангай удуртукчулуну бо дуга-даа онза тайылбырларын негетинейн турар. 129 хову турлагарынын чүгө 83-хуу ажилга хире-череги-биле белеткелетинген дээрин хыналда көргүскөн. Эрин районун Ленин аттыг, Улут-Хемник Жданов аттыг колхозтарынын баштаар чөдөр, «Тес-Хем», «Совет Тыва», «Тинделге» совхозтарынын дирекциялары болгон партия организацалары хову турлагарынын белеткөөрине азы хамарсалга чок болганар. Сорулга чүд чөдө, чакы хову ажилдарынын массалаг өгөлөрине чедир артык хуннерде бригадаларда хову турлагарынын, кымыл булузыннар, чүвар бажынаарын бүрүн септен доозары болур.

Тывага амгы час, апрельдин баштайгы он хонуг соок болуп турар. Хүндүс эрин, дүне долу, өл-шыкты кургалдыр халып турар. Тургустунган байдаларын шын үвезел көөрүнөн, агротехниканын өн дээр аргаларын шилеп алдырылган, хову ажилдарын бедик күженишкенин болгон шынардыг чорударындан тараагыларын чедиркинери хамаржыр. Соок болгон чуга харлыг кыштыг харазындан ам тарылга үезинде хөрөнү аки өл-шыктыг болур деп корданынын үнөзенин чок. Хөрөнү-де сугуун курлавыры көнүгү өзөш — бо чылдын кол берген ол. Бо байдалдарда тарылганын хуусааларын, хөрөнүнү ажилдап кыламышкын аргаларын мурункууу дег бир аай шилеп алдыр чорук онза аймылдыг. Моон ужурунда колхозтарын, совхозтарын тускай өртеннигеринден шөл бүрүзүнү онза байдаларын өөренип көрүп, ажилды чогаалдычы, дилдик шитирлөөрүн байдал негер турар. Агрономнар хамыктын мурунда ажилдарынын шынарын, чажыгынын норманын сагынын, үреинеринин шынары бедик болгон ону чажарынын ханымы шын болурун чедир алдыр дээрин маңаа чугулааш-даа канчар.

Чамдык механизаторлар чакы хову ажилдарына өн дээр түнөөдери кылдыг агротехниктиг аргалар-биле чедир ап турарын, оларнын дуржулгазын айма-агыйнын бүгү артык участкыларына ажилдаанын бүгү хөмчөгелер-биле чедир алдыры партия организацалары тускай өртеннигер-биле кады өөренип көрө чөгүр. Чедиркини бүрүзү кичөөгөйге алдырган турар ужураут, ол дугайында социалисттиг чарыштын бөттүг, коску чорун күштөдирер, хүдээгелерини тода кылдыр көргүзөр херек.

Чакы тарылганын үезинде колхозтарынын, совхозтарынын партия организацаларынын масса-политтиктиг ажилын онза күш-биле көдөрүп эргөжөк чугула. Коммунистер, агитаторларын тарылганын кол-кол участкыларына: тракторларга, техниктиг хандыргынын зөөвөрлөргө, чажылга агрегаттарына, автозаправка чөдөрине таарыштыр тургужурат.

Чылдыг кылдыг-даа үезинде зөөвөрлөргө тускай өртеннигерин, мал ажилын бригадирлери, партия, комсомол, профсоюз организацаларынын удуртукчулары бүгү үеде хөйжүлдүр, саанчыларга болгон илек каларчыларына барып, оларга өк салдарын чедирин, оларны байлак дуржулгазын негетилерин-биле танышчип ап турар деп чугулаашчыл турар болгай бис, а «чакы хун чылды чөмчөгөр» деп турарымы чакы тарылга үезинде ажил-агыйларын удуртукчуларын, агрономнар, бүгү коомунуң шөлге механизаторлар-биле база кады турар хажурат.

Дүжүткү салым-чолун шитирлөөр бо харымсалгагы үеде мал ажилын канчак-даа утуп болбас ужураут бис деп чүвени кижэ бүрүзү билер. Ам мал кыштагалдымышкын доостун турар. Чоокку үеде малчынар чакы-чайгы оларларже көжүп өгөлөр. Чаш малды бүрүн камгалап алды, малдын баш санын дыка өстүрүн, өн продуктунуң бедирин чедир алдыр дээр партия организацалары, ажил-агыйларын удуртукчулары фермаларга, хөйжү бригадаларга бүгү ажилдарын боттарынын хайлаарына ап, малчынарга чогуур дузаны көргүзөр, оларнын ажилдарынын, дыштанымлазынын байдаларын экижидер дугайында сазым салыр ужураут. Тарылганын чорудуп турган, кайдаа чөргө тараан мал чөмү культураларын күсөдери-биле нитиини мады болуп болгон шыктыг чөмчөгөр-биле чөдөр хандыраар херек деп чүвени боозаа чөгүтүр.

Республиканын көдө ажил-агыйнын ажилдачылары ам дүжүт дөш демиселдин мурунку шүтүмүндө туруп туралар. СЭКП ТК-нын болгон Совет чазактын доктаалдарынын биске айтып турары экономиктиг-бизе моральдыг илзег бериникинерин калбаа-биле ажилдашышаан, көдөрүн партия организацалары бүгү чөр ажилдачыларын социалисттиг чарышка хаара тудар ужураут. Колхоз болгон совхоз бүрүзү, бригада, звено бүрүзү, тараагы бүрүзү шөлдерин дүжүткүнү бедиринге төлөптүг салымшынын кириши, өн-биле Октябрьнын социалисттиг Улут революцияларынын юбилейине алдыр кылдыр алган болуңу социалисттиг хүдээгелерин күсөдирин чедир алды!

«Найрал» совхозтун Аймырлыг бригаданын тараагылары болгон механизаторлары чакы хову ажилдарын ныска хуусаада бедик агротехниктиг дөмшөгө эрттирер дөш бо хуннерде хаймышкынын ажилдап турар. Шын базыр илзиртешкенинде алды агрегат ажилдап турар болгон олар 3040 гектар чөдөр шыгынын барын 5 ажыг хунунда базырып илзиртешкен. Механизаторлар хун норманын кижэ курут чон

РСФСР-ниң Дээди Советиниң чедиги чыыжынгың бирги сессиязы

СОВЕТ КИЖИНИҢ ЧААГАЙ ЧОРУУНГА

(Төнчүзү, Эгези 1-ги арында).

Чонунд садыг хандыргылаан экижидери совет улустун чаагай амыдыралын бедирини нити программазынын чарымас кези болуп турар. Бо чылда беиз Россия Федерациязына бараан саарылазы 70 миллиард рубльден ашкан турар, ол база 1956 болгон 1957 чылдарда сактан бараанарын катый алдырыгыча хире бараанарын чөга салар дээрн ол-дур. Бо дөшөп көргөн санмөдөлөр сөөгү чылдарын иштине бистин улустунуң чаагай амыдыралынын дөмшөгөлүгү улуг-биле бедирин тодаргай бадымчар турар.

Базаларда бараанар четтери-биле бар хиреинде-ле ол бараанар-биле чонун хандыргыныга үзүктөлүшкенин чамдык чөдөрлө болдуру турарын илзеткен ону мын дөмшөгөлүгү. Бо болза мырнал болдуру болбас болушкун-дур, бо талазы-биле бирги элечеге садыг организацалары буруурут. Олар бараанарын магазинерге өй-шандаа кийрбей, оларнын эргөжөк чугула курлавырларын тургуспай турар. РСФСР-ниң Садыг министрствозу болгон Роспотребсоюз илзег анымагг фактыларын бедирин дөш партия организацаларынын ачы-дузанын хун бүрүдө хөй миллион кижилер ажилдап турарын, оларнын чаагай хөмчөгөлүгү хандыргынындан болгон хандыргынынын культурамындан кол хамаржыр турар деп чүвени утуп болбас.

Совет кижилерин материалдыг чаагай амыдыралын бедиринде, чуртталга болгон культура-амыдырал байдалдарын экижидерге кол фактор болза, партиянын болгон чазактын ажилдап кылган нити күрөне хөмчөгелери болуру чугуа чок. Ол хөмчөгелери күрөне бюджетиниң хөмчөгелери болгон нити-биле бүдүрүлгөниң продукттуу-биле хандыргыны турар. Илзег болза-даа ажилчын чоннар депутаттарынын чөр-чө Советтериниң ол хөмчөгө ролу улут.

Советтер чөр-чөрин ажил-агыйым, тудуун кайы хире билдиги удуртканындан, садыгын, амыдырал хандыргыла бүдүрүлгелерин ажилды организацаларындан дыка хөй чүдөлөр хамаржыр турар.

Советтер РСФСР-ниң Конституциязында болгон автономнуг республикаларын конституцияларында тодарганын ажил-агый болгон культура тургузушкунуң талазы-биле дөлөгөргөй бурун эргелерин ажилдап турар. Сөөгү үеде бо айтыргыларын талазы-биле чөр-чө Советтериниң эргенин элзег калбарткан. Моон мурунда устунде турар күрөне организацаларын хүдээгелеринге хамаржырлык дыка хөй айтыргыларын Советтер шитирлөөр кылдыр шилчидип берген.

Бо бүгү чаа хүдээгелерин хүдээдип, хамыктын мурунда чонун хандыргылазынын, он негедде, хөмчөгөлери хандыргынын айтыргыларынын талазы-биле чөр-чө Советтериниң харымсалгазын бедирин турар.

Чонунд садыг хандыргылаан экижидери совет улустун чаагай амыдыралын бедирини нити программазынын чарымас кези болуп турар. Бо чылда беиз Россия Федерациязына бараан саарылазы 70 миллиард рубльден ашкан турар, ол база 1956 болгон 1957 чылдарда сактан бараанарын катый алдырыгыча хире бараанарын чөга салар дээрн ол-дур. Бо дөшөп көргөн санмөдөлөр сөөгү чылдарын иштине бистин улустунуң чаагай амыдыралынын дөмшөгөлүгү улуг-биле бедирин тодаргай бадымчар турар.

Базаларда бараанар четтери-биле бар хиреинде-ле ол бараанар-биле чонун хандыргыныга үзүктөлүшкенин чамдык чөдөрлө болдуру турарын илзеткен ону мын дөмшөгөлүгү. Бо болза мырнал болдуру болбас болушкун-дур, бо талазы-биле бирги элечеге садыг организацалары буруурут. Олар бараанарын магазинерге өй-шандаа кийрбей, оларнын эргөжөк чугула курлавырларын тургуспай турар. РСФСР-ниң Садыг министрствозу болгон Роспотребсоюз илзег анымагг фактыларын бедирин дөш партия организацаларынын ачы-дузанын хун бүрүдө хөй миллион кижилер ажилдап турарын, оларнын чаагай хөмчөгөлүгү хандыргынындан болгон хандыргынынын культурамындан кол хамаржыр турар деп чүвени утуп болбас.

Совет кижилерин материалдыг чаагай амыдыралын бедиринде, чуртталга болгон культура-амыдырал байдалдарын экижидерге кол фактор болза, партиянын болгон чазактын ажилдап кылган нити күрөне хөмчөгелери болуру чугуа чок. Ол хөмчөгелери күрөне бюджетиниң хөмчөгелери болгон нити-биле бүдүрүлгөниң продукттуу-биле хандыргыны турар. Илзег болза-даа ажилчын чоннар депутаттарынын чөр-чө Советтериниң ол хөмчөгө ролу улут.

Советтер чөр-чөрин ажил-агыйым, тудуун кайы хире билдиги удуртканындан, садыгын, амыдырал хандыргыла бүдүрүлгелерин ажилды организацаларындан дыка хөй чүдөлөр хамаржыр турар.

Советтер РСФСР-ниң Конституциязында болгон автономнуг республикаларын конституцияларында тодарганын ажил-агый болгон культура тургузушкунуң талазы-биле дөлөгөргөй бурун эргелерин ажилдап турар. Сөөгү үеде бо айтыргыларын талазы-биле чөр-чө Советтериниң эргенин элзег калбарткан. Моон мурунда устунде турар күрөне организацаларын хүдээгелеринге хамаржырлык дыка хөй айтыргыларын Советтер шитирлөөр кылдыр шилчидип берген.

Бо бүгү чаа хүдээгелерин хүдээдип, хамыктын мурунда чонун хандыргылазынын, он негедде, хөмчөгөлери хандыргынын айтыргыларынын талазы-биле чөр-чө Советтериниң харымсалгазын бедирин турар.

РСФСР-ниң Конституциязында душтуну база чазакты тургузар дугайында айтыргы РСФСР-ниң Дээди Советинге көөр кылдыр тургустунганы-биле холабашты Россия Федерациязынын Министрлер Чөвүдөлүгү дунун хүдээгелеринден дүшкөн кылдыр санап турар болгон бурун эргелерин РСФСР-ниң Дээди Советиниң хүдээдип берип тур дээриниң дугайында Россия Федерациянын Министрлер Чөвүдөлүгү депутат Г. И. Вороновтан РСФСР-

ниң Дээди Советиниң Даргазынын адынга кирген билдирешкенин номчаш.

СЭКП ТК-нын Политбюрозунуң кезигунү, СЭКП ТК-нын секретары депутат М. А. Суслонко сөс берген. РСФСР-ниң Министрлер Чөвүдөлүгүниң Даргазынын билдирешкенин хүдээдип алды болгон республиканын Министрлер Чөвүдөлүгүниң ажил-чорудуулазын чүдүлдү деп көөр дугайында саналды ол кирген.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүдөлүгүниң Даргазына Геинадий Иванович Вороновту база дагы томуйлаар дугайында саналды СЭКП ТК-нын дасканын эсугаар М. А. Суслонко кирген.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүдөлүгүниң Даргазынын бирги орадакчын депутат А. М. Школьниковту илзеткенин талазы-биле саналдар бөри апрель он бирини кезжэки хуралында ургудулаан.

Чазак жолаарында эштер Г. И. Воронов, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, И. В. Капитонов, М. С. Солоненко.

Улустун хөмчөгөлүгү бараанарын бүдүрү чорукту хөмчөгөлери талазы-биле айтыргыларын болгон шитирлөөрүнүң сорулгазын чугулаашышаан, депутаттар ол кылдыгынын бүдүрүлгөниң планнап чорукту ажилдеринге болгон оларнын шынарын бедиринге хамаржыркан тодаргай саналдарын кийрин турган. Ораторлар планнап организацалары ажил-чорудулаашы анализтеп, улустун хөмчөгөлүгү бараанарын бүдүрүлгөниң организацаларын ам-даа чогуур кичөөгөй-биле көрөйи турар чамдык министрстволарын, чөр-чө Советтерин шүтүмчүлөө.

Россия Федерациязынын ажилчы чоннары бүгү совет улус-биле кады Совет күрүнениң 50 чылдын байыр-ладдыг дөлөгөргөй белеткенин, улут юбилейин алдыра дөш социалисттиг хүдээгелерин күсөдир дөш шүдүргү демисежин турарын депутат саналдарына онзаал демдөлөө.

Илзетке талазы-биле кезжэки хуралда депутаттар: Новосибирск областын Бердский электротехника заводунуң директору М. И. Валентинчик, Владимир облустук коммунист даргазы Т. С. Сушков, РСФСР-ниң Чүрү улустунуң министри И. Т. Марченко, СЭКП-ниң Хабаровск крайкомунуң илзег секретары И. Ф. Клепиков, Киров областын «Белка» дээр фабриказынын ажилчыны Д. И. Перовичкова, СЭКП-ниң Ростов обкомунуң илзег секретары М. Н. Фоменин, Тула облустук коммунист даргазы Г. Л. Намаев олар санал берген.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң сессиязы дунун бодунга ажилын ургудулаан.

(СЭТА).

Хураганнар ам-даа немечир

Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозунуң № 2 хөйжү бригаданын соданырында 2007 хөй озадал, оларнын 2035 хураганы менди алдыган. Оларнын башкысы ам дөптөлөр алганар. Улут-даа, чаш-даа хураганнар семес-тыларак, Кодайнарада мал чөмү концентраттарын курлавырларын ам-даа бар.

